

Glosārijs

A

aerācijas zona	slānis starp gruntsūdens līmeni un zemes virsu, kurā poras daļēji aizpildītas ar gaisu (daļēji var saturēt arī ūdeni)
aizsargājamās teritorijas	teritorijas, kuras paredzētās ūdens ieguvei cilvēku patēriņam, teritorijas, kuras izveidotas bioloģisko resursu aizsardzībai, ūdensobjekti, kuri atzīti par rekreācijas objektiem vai peldūdeņiem, īpaši jutīgas teritorijas, kā arī īpaši aizsargājamas dabas teritorijas
aktīvas ūdens apmaiņas zona	Aktīvas ūdens apmaiņas zonā apvienoti kvartāra un pirmskvartāra ūdens kompleksi no zemes virsmas līdz pirmajam reģionālajam sporstslānim. Aktīvas ūdens apmaiņas zonas biežums svārstās no dažiem metriem Ziemeļkurzemē līdz 600 m Liepājas rajona dienvidu daļā
aleirolīta slānis	putekļveidīgas (smalkas) smilts slānis
antropogēnā izkliedētā slodze	ar antropogēno izkliedēto slodzi saprot visu to izkliedēto piesārņojumu, kas veidojies cilvēka darbības rezultātā un ūdeņos nonāk no lauksaimniecības zemēm, nokrišņiem, apdzīvotām vietām, mazdārziņiem, nosēdakām, pārplūdēm u.c.
antropogēnā slodze	cilvēka tiešās vai netiešās darbības ietekme gan uz dabu kopumā, gan arī uz atsevišķiem tās elementiem
apstrādes rūpniecība	fiziska vai ķīmiska materiālu vai komponentu pārveide jaunos produktos neatkarīgi no tā, vai to veic mehanizēti vai ar roku darbu, fabrikā vai mājas apstākļos, realizē gatavo produkciju vairum- vai mazumtirdzniecībā
apveilingš	dziļāko ūdens slāņu nonākšana virspusē piekrastes rajonā
artēziskais baseins	sinklinālas vai monoklinālas uzbūves hidroģeoloģiska struktūra, ko parasti veido nogulumieži, kuros atrodas artēzisko ūdeņu horizonti
artēziskie ūdeņi (spiedienūdeņi)	pazemes ūdens ar noteiktu hidrostatisko spiedienu ūdeni caurlaidīgos iežos starp diviem sprostsliāņiem. Latvijā izplatīts kvartāra starpmorēnu nogulumos vai dažāda vecuma pirms kvartāra iežos
augsnes aerācija	ar gaisu pildītas poras starp augšnes frakcijām
augu barības elementi (biogēnie elementi)	galvenokārt slāpekļis (N) un fosfors (P)
augu barības elementu iestrādes apjoms	slāpekļa (N) un fosfora (P) iestrādes daudzums
B	
barības elementu iznese	slāpekļa (N) un fosfora (P) samazināšanās (izskalošanās) no augšnes
bāzes scenārijs	ūdens lietošanas tendenču (slodžu) prognoze, lai novērtētu atšķirību starp prognozēto ūdens kvalitāti un Ūdens struktūrdirektīvas noteiktajiem kvalitātes mērķiem 2015. gadā

bentoss	jūras un saldūdens ūdenstilpju grunti apdzīvojošo organismu kopējais apzīmējums. Piem., fitobentoss (phytobenthos) - augu bentoss, zoobentoss (zoobenthos) - dzīvnieku bentoss, bakteriobentoss (bacteriobenthos) - baktēriju bentoss, potamobentoss (potamobenthos) - upju bentoss
biogēnie elementi (augu barības elementi)	ķīmiskie elementi, kuru aprīte dabā galvenokārt notiek ar dzīvajiem organismiem (piemēram, slāpeklis, ogleklis, fosfors, sērs)
biomasa	visu kādā noteiktā populācijā, trofiskajā līmenī ietilpstošo vai kādu noteiktu platību (vides iecirkni) apdzīvojošo organismu kopsvars. Biomasu parasti attiecina uz laukuma vai tilpuma vienību. Biomasu var izteikt mitrajā svarā (dzīvsvārā), sausnes svarā, kā arī organisma oglekļa vai enerģijas saturā
biotops	Par biotopu sauc samērā viendabīgu platību, kas piemērota kādu konkrētu augu vai dzīvnieku sugu pastāvēšanai. Piemēram, biotopi ir pļava, purvs un grava
BSP	bioloģiskais skābekļa patēriņš - piesārņojuma radītājs, kas raksturo organisko vielu daudzumu ūdeņos. BSP mēra ar skābekļa daudzumu (mg/l), kas nepieciešams mikroorganismiem, lai mineralizētu ūdenī esošās viegli noārdāmās organiskās vielas
C	
caurplūdums	ūdens daudzums, kas vienā sekundē izplūst caur upes (vai citas gultnes) šķērsriezumu (m^3/s). Mainīgs lielums, kas atkarīgs no klimatiskiem u.c. apstākļiem (palu caurplūdums)
cilvēku ekvivalents	organisko vielu piesārņojuma daudzums notekūdeņos, kurš ir ekvivalents vidējam vien cilvēka radītajam piesārņojumam diennaktī un kura viena vienība atbilst bioķīmiski noārdošos vielu daudzumam, kas nosaka bioķīmiskā skābekļa patēriņu (BSP) notekūdeņos. Organisko bioķīmiski noārdāmo vielu noslodze piecās dienās atbilst bioķīmiskajam skābekļa patēriņam 60 g/O ₂ dienā
Corine Land Cover	pielietojot vienotu metodoloģiju, CORINE Land Cover 2000 (CLC2000) ir pirmais standartizētais Eiropas zemes virsmas apauguma apsekojums par situāciju 2000.gadā un tām izmaiņām, kas ir notikušas dekādē kopš pirmā CLC apsekojuma, kas tika veikts 80.gadu beigās (Latvijā 1996.gadā)
D	
dabiskie izmantojamie pazemes ūdeņu resursi	Dabiskie pazemes ūdeņu resursi tiek pieņemti vienādi ar pazemes noteces daļu upju notecē. Izmantojot pazemes ūdeņus kādā konkrētā vietā, ūdens tiek ņemts kā no dabiskajiem pazemes ūdens resursiem, tā arī no pazemes ūdens krājumiem
DDT	dihlordifeniltrihioretāns - sintētiskais insekticīds; noturīgais organiskais piesārņojums
denitrifikācijas potenciāls	iespējamība kādā laika posmā augsnei zaudēt slāpekli (N) aneirobu apstākļu ietekmē
denudācija	zemes dēdēšanas produktu pārvietošanās no reljefa augstākajām uz zemākajām vietām dažādu faktoru (zemes smaguma spēka, ūdens, vēja u.c.) ietekmē

depresijas piltuve	pazemes ūdens līmeņa vai pjezometriskā spiediena pazeminājuma teritorija kura izveidojusies pazemes ūdeņu ieguves rezultātā
devons	(arī devona periods) – paleozoja ēras ceturtais periods pirms 410–355 mlj. g. Tam raksturīga plaša dzīvo organismu iznākšana no ūdens uz sauszemes. Devona sākumā Kaledonijas krokošanās cikla beigās notika plašu Zemes garozas raj. celšanās, bet 2. pusē – grimšana. Latvijas teritoriju tolaik klāja sekla jūra, tikai atsevišķās vietās bija lagūnas vai sauszeme. Devona nogulumi Latvijas teritorijā ir plaši izplatīti
dzeramais ūdens	virszemes un pazemes ūdens, kurš neapstrādātā veidā vai pēc speciālas sagatavošanas paredzēts patēriņam cilvēku uzturā, uztura pagatavošanai, izmantošanai mājāsaimniecībā, tirdzniecībai, kā arī izmantošanai pārtikas ražošanā (apstrādē, pārstrādē, konservēšanā), neatkarīgi no piegādes veida (pa ūdensvadu, cisternās vai fasējumā)
dzīvotne	noteiktu specifisku abiotisku un biotisku faktoru kopums teritorijā, kurā suga eksistē ikvienā tās bioloģiskā cikla posmā
E	
eutrofikācija	ūdenstilpju bioloģiskās produktivitātes paaugstināšanās, ko izraisa biogēno elementu uzkrāšanās ūdenī. Cilvēka darbības rezultātā radītā eutrofikācija izraisa t.s. ūdens ziedēšanu, tā kvalitātes krasu pazemināšanos, skābekļa deficītu dziļākajos slāņos
ekoloģiskais potenciāls	ekoloģiskais potenciāls ir stipri pārveidota ūdensobjekta vai mākslīga ūdensobjekta kvalitāte, kuru novērtē saskaņā ar MK noteiktajiem laba ekoloģiskā potenciāla kritērijiem
ekosistēma	sistēma, kuru veido funkcionāli saistītu organismu kopa - biokopa un nedzīvā vide. Pieder pie atklātām sistēmām, un tai raksturīga noteikta pakāpe, vairāk vai mazāk noslēgta vielu aprīte (vielu apmaiņa starp dzīvo un nedzīvo vidi), kā arī noteikta trofiskā struktūra un sugu sastāvs. Visas ekosistēmas kopumā veido hierarhisku sistēmu, un tādējādi konkrēta ekosistēma atkarībā no tās ranga var ietvert dažāda lieluma telpu
eksploatācijas horizonts	izmantojamo pazemes ūdeņu ieguves horizonts
eksploatācijas krājumi	noteikts laiks (25 vai 50 gadi) ar zināmu garantiju iegūstamo ūdens daudzumu uzrādītajā laika vienībā (sekundē, diennaktī, gadā)
erozijas potenciāls	iespējamība kādā laika posmā notikt noārdīšanās procesam ārējo faktoru (vējš, ūdens, saule) ietekmē
F	
filtrācija (augšupejošā un lejupejošā)	šķidruma kustība caur porainu vidi, kas notiek hidrostatiska spiediena starpības rezultātā; šķidrumu attīrīšana no mehāniskiem piemaisījumiem
fitobentoss	jūras vai saldūdens ūdenstilpņu grunti apdzīvojošo augu kopējs apzīmējums
fitoplanktons	kopīgs apzīmējums augu organismiem, kas brīvi peld ūdenī un nespēj aktīvi veikt tālākas migrācijas un pretoties straumes pārnesei
H	
hidrogrāfiskais tīkls	sazarota ieleju un ieplaku sistēma, kas sašķeļ Zemes virsmu un pa kuru

	norisinās virszemes un daļēji arī gruntsūdeņu notece
hidroķīmiskais postenis	sistemātiskai ķīmisko parametru noteikšanai paredzēta novērojuma vieta
hidroloģiskais postenis	sistemātisks hidrometrijas raksturošanai aprīkots punkts, lai veiktu līmeņa novērtēšanu, caurteces daudzuma un sanesu mērīšana
I	
ieguves rūpniecība	ekonomiskā darbība, kuras rezultātā tiek iegūti dabā atrodamie derīgie izrakteņi
iekšzemes kopprodukts	valsts teritorijā saražoto gala produktu un pakalpojumu summārā vērtība gada laikā
ietekme	process, darbība, kuras ietekmē kaut kas tiek mainīts vai pārveidots
ilggadīgais vidējais noteces slānis	ilggadīgais vidējais noteces lielums ir gada noteces norma, kuras ilgums ir pietiekoši liels, lai perioda pagarināšana vairs būtiski neizmainītu vidējo lielumu. Noteces slānis ir noteces apjoms no laukuma vienības, kas izteikts ūdens slāņa mm
indikatorsuga	suga, kas saistīta ar specifiskiem vides apstākļiem, kurus var konstatēt pēc šīs sugas klātbūtnes. Piem., atsevišķas augu sugas norāda uz dažādu elementu klātbūtni, augsnes pH vērtību. Dažādu ķerpiju sugu klātbūtne vai iztrūkums norāda uz atmosfēras piesārņotības pakāpi
intrūzija	1. Magmas ieplūšana Zemes garozā. 2. Iežu ķermenis, kas veidojies magmai kristalizējoties Zemes dzīlēs
izkļiedētais piesārņojums	piesārņojums, ka no piesārņojošā objekta ūdenstilpnē nevis ieplūst kādā konkrētā punktā, bet ir izkļiedēts gar ūdenstilpnes krastiem
iznese	gruntsūdeņu vai virszemes noteces ūdeņu plūsma uz ūdensteci vai ūdenstilpi
iznestais apjoms	gruntsūdeņu vai virszemes noteces ūdeņu plūsmas uz ūdensteci vai ūdenstilpi nestās substances (biogēnie, ķīmiskie elementi) apjoms
izobāta	vienāda dziļuma līnija ūdenstilpju un ūdensteču plānos
izohālina	līnija, kas savieno punktus ar vienādu sāļumu
K	
karbons	karbons (arī karbona periods; sistēma) – paleozoja ēras piektais periods pirms 355 mlj. līdz 290 mlj. g. Tam raksturīga lielu akmeņogļu slāņu veidošanās. Latvijā nogulumu maz, tikai Kurzemē
kembrijs	(arī kembrija periods; sistēma) – senākais paleozoja ēras periods pirms 570 mlj. līdz 500 mlj. gadu. Latvijā kembrija ieži iegūti no 300 (Vidzemē) līdz 1700 m (Kurzemē) zem jūras līmeņa
komunālais sektors	centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas
komunālie pakalpojumi	centralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas sniegtie pakalpojumi

kristāliskais pamatklintājs	kristāliskais pamatklintājs – platformas kristāliskā pamatne, ko veido dislocēti magmatiskie un metamorfie ieži. Latvija atrodas A-Eiropas platformas ZR malā
ḲSP	ķīmiskais skābekļa patēriņš - piesārņojuma radītājs, kas raksturo organisko vielu daudzumu ūdeņos. ḲSP mēra ar skābekļa daudzumu (mg/l), kas nepieciešams mikroorganismiem, lai mineralizētu ūdenī esošās grūti noārdāmās organiskās vielas
L	
labas lauksaimniecības prakses nosacījumi	labas lauksaimniecības prakses nosacījumi ir praktisku padomu, rekomendāciju un likumu prasību apkopojums, kas paredzēts zemniekiem, dārzkopjiem, mazdārziņu apsaimniekotājiem, lauksaimnieku servisa nodrošinātājiem un visiem, kuri lielākā vai mazākā mērā ir saistīti ar lauksaimniecisko ražošanu un lauku vides saglabāšanu
lēcienslānis	ūdens slānis kurā mainās elementa vai vielas koncentrācija, vai temperatūra. T.i. ja mums ir apakšējais slānis (labi sajaukts (homogēns)) ar vienu koncentrāciju un ir virsējais slānis (homogēns) ar pavisam atšķirīgu koncentrāciju, tad starpā ir slānis kurā ir koncentrāciju gradients
limnoglaciālie māli	māli kas veidojušies ledāja ezeru dibenā ledus kušanas rezultātā
limnoglaciāls smilšu slānis	smilšu slānis kas veidojies ledāja ezeru dibenā ledus kušanas rezultātā
M	
magmatisms	magmas un magmatisko iežu veidošanās procesu kopums
makrofīti	lieli, ar neapbruņotu aci saskatāmi ūdensaugi (arī aļģes). Makrofīti tiek pretnostatīti mikroskopiskajām aļģēm
makrozoobentoss	dzīvnieki, kas ir lielāki par 1 mm un dzīvo gruntī vai uz grunts virsmas
mazūdens periods	veidojās no virszemes noteces un gruntsūdens pieteces pēc pavasara palu perioda, par mazūdens perioda beigām pieņem laiku, kad rudenī upēs vērojamas ledus parādības
metamorfisms	endogēni Zemes dzīļu procesi, kuru iespaidā mainās iežu uzbūve un minerālsastāvs
monitorings	ekosistēmas, vides stāvokļa novērtēšanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas informatīva sistēma
morēnas slānis	ledāja veidoti nogulumi, kas sastāv no māla, grants un laukakmeņiem
mulda	iedobe
N	
NACE	saimniecisko darbību nozaru klasifikators
nogulumieži	ieži, kas veidojas Zemes virsū uzkrājoties citu iežu (arī citu nogulumiežu) noārdīšanās produktiem. Šie ieži ir veidoti no minerāliem, kas var pastāvēt tādos temperatūras, spiediena un ķīmiskās vides apstākļos, kas raksturīgi pašai augšējai Zemes garozas daļai

notece lietus un sniega kušanas ūdeņu daudzums, kas noplūst ūdenstīpēs un ūdenstecēs vai reljefa pazeminājumos (virszemes notece), un augsnes un iežu slāņos (pazemes notece) laika vienībā (piem., gadā - gada notece)

noteces slānis noteces apjoms no laukuma vienības, kas izteikts ūdens slāņa mm

noturīgie organiskie piesārņojumi cilvēka radītas halogēnus saturošas toksiskas organiskas vielas, kas savas ķīmiskās noturības dēļ dabā var saglabāties gadu desmitiem ilgi

O

ordoviks (arī ordovika periods; sistēma) – paleozoja ēras otrais periods pirms 510 mlj. līdz 436 mlj. gadu. Ordovikam atbilstošie nogulumi izplatīti visos kontinentos, izņemot Antarktīdu. Latvijā tie ieguļ no 190 m (ZA daļā) līdz 1500 m (DR daļā) dziļi

P

PAH polyaromatic hydrocarbons/ poliaromātiskie ogļūdeņraži

pamatdarbā strādājošie uzņēmumos, uzņēmēj sabiedrībās un iestādēs strādājošie, neieskaitot zemnieku saimniecībās, piemājas un personiskajās palīgsaimniecībās, individuālajā darbā nodarbinātos

PAO poli aromātiskie ogļūdeņraži (naftalīns, antracēns, tetracēns)

pārejas ūdeņi virszemes ūdeņi upju grīvu tuvumā, kuri blakus esošu piekrastes ūdeņu ietekmē daļēji ir sāļūdeņi, bet kurus būtiski ietekmē saldūdens plūsma

paskābināšana process, kura rezultātā vides reakcija kļūst skābāka; tā izraisa ūdens un sauszemes ekosistēmu degradāciju

pazemes ūdensobjekts telpiski norobežota pazemes ūdens horizonta vai ūdens horizontu kompleksa daļa

pazemes ūdeņi visi ūdeņi, kas atrodas zem zemes virsmas ar ūdeņi piesātinātajā zonā un ir tiešā saskarē ar augsni vai nogulumiežiem

PCB polychlorinated biphenyls/ polihlorētie bifenili

permanganāta indekss mg/l ūdens. Robežlielumi A1 – 5, A2 – 10, A3 – 20

piekrastes ūdeņi virszemes ūdeņi, kas atrodas uz krasta pusi no līnijas, kas savieno visus punktus, kuri atrodas vienu jūras jūdzi uz jūras pusi no tuvākā sākumpunkta, no kura tiek noteikts teritoriālo ūdeņu platums, un sniedzas līdz pārejas ūdeņu ārējai robežai

pievienotā vērtība vērtība, ko uzņēmums pievienojis nopirktajām izejvielām, materiāliem, pusfabrikātiem preču ražošanas vai pakalpojumu veikšanas laikā. Pievienoto vērtību aprēķina, no preces vai pakalpojuma pārdošanas cenas atņemot preces ražošanā vai pakalpojuma veikšanai izmantoto pirktu materiālo resursu vērtību, kā arī to piegādes vērtību

planktons kopīgs apzīmējums organismiem, kas brīvi peld ūdenī un nespēj aktīvi veikt tālākas migrācijas un pretoties (atšķirībā no sektora) straumes pārnesei. Pēc

	<p>taksonomiskās piederības izšķir fitoplanktonu (augu planktonu, phytoplankton), zooplanktonu (dzīvnieku planktonu, zooplankton) un bakterioplanktonu (bacterioplankton). Pēc organismu lieluma izšķir pikoplanktonu (< 2mm), nanoplanktonu (2 - 10 mmm), mikroplanktonu (20 - 200 mmm), mezoplanktonu (200 mmm - 5 mm) un makroplanktonu (> 5mm)</p>
platforma	visai stabili un izturīgi Zemes garozas elementi, kas ilgstoši nav pārcietuši katastrofālas izmaiņas, bet bijuši pakļauti galvenokārt plašām, vertikālām kustībām
polderi	nosusināta platība, kas ar aizsargdambi norobežota no uzplūstošiem ūdeņiem, bet ūdens noteci no aizsargātas platības novada ar sūkņēšanu
populācija	vienas sugas īpatņu kopa, kas vienā laikā apdzīvo vienu telpas iecirkni (apgabalu). Populāciju kopums veido biokopu
potomāla upe	lēna upe, kuras kritums ir no 1 līdz 3 km garā posmā < 1m/km, kas izraisa straumes ātrumu < 0,2 m/s
primārā notekūdeņu attīrīšana	mehāniskā attīrīšanas tehnoloģija pēc kuras nosaka notekūdeņu kvalitāti izplūdē
prioritārie zivju ūdeņi	Prioritārie zivju ūdeņi ir saldūdeņi, kuros nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus
punktveida piesārņojums	piesārņojums, ko rada objekts, piesārņojošās vielas un notekūdeņus novadot tikai vienā ekosistēmas punktā
R	
riska objekts	ūdens objekts, kurā līdz 2015. gadam pastāv risks nerasniegt labu ūdens kvalitāti
ritorāla upe	strauja upe, kuras kritums ir no 1 līdz 3 km garā posmā > 1m/km, kas izraisa straumes ātrumu > 0,2 m/s
S	
sajaukšanās zona	zona kurā upes ienestais ūdens sajaucas ar jūras ūdeni
saprobītātes indekss	zinātnieku izstrādāts indekss, skaitliskai saprobītātes pakāpes novērtšanai. Zinātnieki deva šī indeksa aprēķināšanas formulu, izmantojot indikatororganismu relatīvo sastopamības biežumu un attieksmi pret noteiktu piesārņojuma pakāpi
sausas minerālaugsnes	sausieņu meža tipi (piem. sils, mētrājs, lānis, vēris, gārša)
sedimentācijas baseins	nogulumu nosēšanās baseins
sekundārā notekūdeņu attīrīšana	bioloģiskā attīrīšanas tehnoloģija pēc kuras nosaka notekūdeņu kvalitāti izplūdē
sekundārā notekūdeņu attīrīšana ar padziļinātu biogēnu redukciju	bioloģiskā attīrīšanas tehnoloģija (paredz samazināt slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrāciju) pēc kuras nosaka notekūdeņu kvalitāti izplūdē

silūrs	(arī silūra periods; sistēma) – paleozoja ēras trešais periods pirms 436 mlj. līdz 410 mlj. g. Uz Zemeslodes pastāvēja četri kontinenti. Zemes garozas grimšanu vēlāk nomainīja tās celšanās (↑Kaledonijas krokojums), noslēdzās kalnu veidošanās process. Daudzviet veidojās argilīti ar graptolītiem, organogēnie karbonātieži, ģipšakmeņi, akmensāls. Latvijā silūra nogulumu pētīti dziļurbumos. To virsma atrodas 160–950 m dziļi
slāpekļa savienojumu izskalošanās potenciāls	iespējamība kādā laika posmā augsnei zaudēt slāpekli (N)
slodze	antropogēnā un dabīgās vides radītā ietekme uz ūdens resursiem
smagie metāli	Cd (kadmijs), Cu (varš), Cr (hroms), Hg (dzīvsudrabs), Ni (niķelis), Pb (svins), Zn (cinks)
sprostslānis	jeb ūdeni vāji caurlaidīgs slānis – iežu vai nogulumu slānis, kurš nosacīti ir ūdeni necaurlaidīgs pie dabiska spiediena gradienta. Par ūdeni necaurlaidīgiem iežiem uzskata mālus, masīvus karbonatiskos un kristāliskos iežus
stratifikācija	stāvoklis, kad ūdens stabā pēc kaut kādām īpašībām (piemēram temperatūras) veidojas krasi nodalīti slāņi
stresa gradients	zona, kurā stresu izsaucošo apstākļu iedarbība samazinās virzienā no avota
svīta	vietējās stratigrāfiskās shēmas pamatvienība. Apvieno nogulumu kompleksu ar faciāli litoloģiskām un paleontoloģiskām īpašībām. Katrai svītai tiek dots ģeogrāfiskais nosaukums
T	
TBT	tributilalva
tektoniskais lūzums	Zemes garozas lūzumi, kas sniedzas līdz mantijai un atrodas rajonos, kur ir nestabili Zemes garozas apgabali un kuros noris intensīvas vertikālās un horizontālās tektoniskās kustības, magmatisms, aktīva vulkāniskā darbība un spēcīgi slāņu krokojumi
tektoniskie cikli	Zemes garozas kustības, kuras atbilst dažādiem Zemes attīstības laika posmiem
U	
ūdens bilance	kvantitatīvā sakarība starp ūdens pieplūdi, aizplūdi un krājumu izmaiņu laika intervālā konkrētam ūdens objektam, hidrosfēras daļai vai tai kopumā, ko izsaka ar ūdens bilances vienādojumu
ūdens horizonts	ir zem zemes virsmas esošs iežu slānis vai citas ģeoloģiskas struktūras, kas ir pietiekami porainas un ūdenscaurlaidīgas, lai nodrošinātu vai nu ievērojamas pazemes ūdeņu plūsmas veidošanos, vai arī to ieguvu nozīmīgā apjomā
ūdens horizontu komplekss	ir noteikts ūdens horizontu sakopojums
ūdens pakalpojumi	visi pakalpojumi, kuri mājsaimniecībām, valsts iestādēm vai jebkādai saimnieciskai darbībai nodrošina: 1) virszemes vai pazemes ūdeņu ieguvu,

	uzkrāšanu, uzglabāšanu, apstrādi un sadali 2) notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas iekārtas, no kurām ūdens tiek novadīts virszemes ūdeņos
ūdensgūtne	Ūdensgūtne ir iekārta ūdens ieguvei. Atkarībā no ūdens ieguves avota izšķir pazemes ūdensgūtnes un virszemes ūdensgūtnes
ūdensgūtnes ražība	maksimāli iegūstamais ūdens apjoms ko reāli iegūst no ūdensgūtnes (m ³ diennaktī)
ūdenssaimniecisko iecirkņu klasifikators	sistematizēts ūdenssaimniecisko iecirkņu saraksts, kurā katram ūdenssaimnieciskajam iecirknim piešķirts noteikts kods, kas aizvieto tā nosaukumu un tiek lietots ūdenssaimnieciskā iecirkņa identificēšanai
ūdensšķirtne	līnija, kas nodala divus blakus esošus ūdensguves baseinus
ūdenstilpņu klasifikators	sistematizēts ūdenstilpju saraksts, kurā katrai ūdenstilpei piešķirts noteikts kods, kas aizvieto tās nosaukumu un tiek lietots ūdenstilpes identificēšanai
upes sateces baseins	ir sauszemes platība, no kuras visi virszemes noteces ūdeņi pa strautiem, upēm un, iespējams, ezeriem nonāk upes grīvā, grīvlīcī (estuārā) vai deltā un ietek jūrā
upju baseinu apgabals	sauzemes un jūras teritorija, ko veido vienas upes vai vairāku blakus esošu upju baseini un tiem piesaistītie pazemes un piekrastes ūdeņi, kuri saskaņā ar valsts likumdošanu ir upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas pamatvienības
upju baseinu apsaimniekošanas plāns	upju baseinu pārvaldes izstrādāts dokuments, kas nosaka upju baseinu apsaimniekošanas principus
urbums	Zemes garozas izpētes izstrādne
V	
vends	(arī venda periods) – proterozoja ēras jaunākais periods pirms 680–570 mlj. gadu. Latvijā venda sastopams A daļā un R nomalē; izplatītas bazaltoīdu lavas, terīgēnie nogulumi (līdz 167 m biezi)
vides izmaksas	kaitējuma izmaksas, kuru ūdens lietotājs nodara apkārtējai videi un ekosistēmām un citiem lietotājiem (piemēram, ūdens ekosistēmu ekoloģiskās kvalitātes pasliktināšanās vai auglīgo augšņu degradācija)
virszemes ūdensobjekts	nodalīts un nozīmīgs virsmas hidrogrāfiskā tīkla elements, kas iekļauj ezerus, ūdenskrātuves, strautus, upes, kanālus vai to daļas, kā arī pārejas ūdeņus vai piekrastes ūdeņu posmus
virszemes ūdeņi	visi iekšzemes ūdeņi, izņemot gruntsūdeņus; pārejas ūdeņi un piekrastes ūdeņi, bet attiecībā uz ķīmisko kvalitāti - arī teritoriālie ūdeņi
Z	
zivju sabiedrības	zivju sugu un īpatņu kopums (ihtiocenoze)